

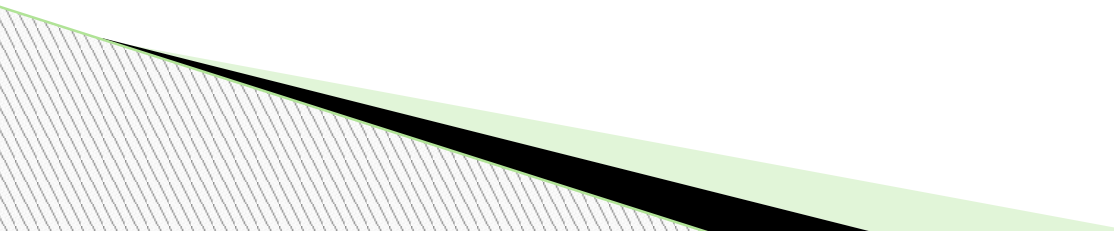
Розділ 3. Аналіз майна підприємства

План

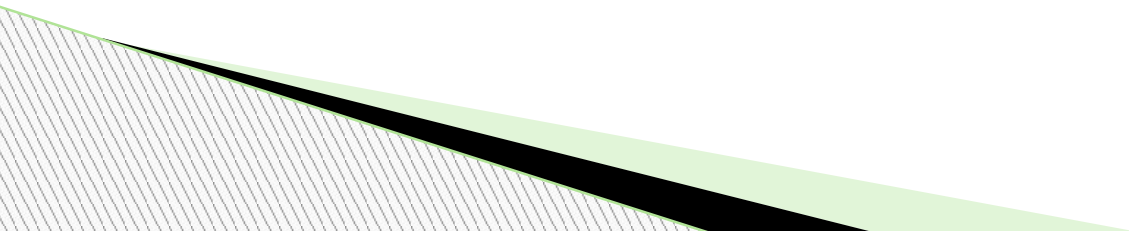
3.1. Аналіз складу й структури майна підприємства

3.2 Аналіз необоротних активів

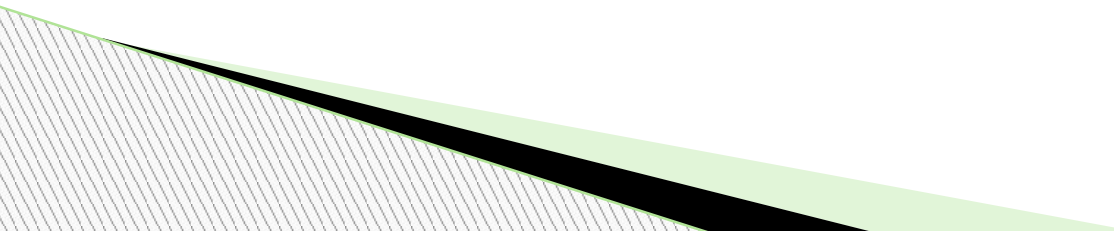
Майно, що належить підприємству та відображено в його балансі, називається активами. **Активи** – це ресурси, що використовуються з метою отримання економічних вигод, прибутку, або це ресурси, що контролюються суб'єктом діяльності у результаті минулих подій, які, як очікується, призведуть до зростання економічних вигод у майбутньому.

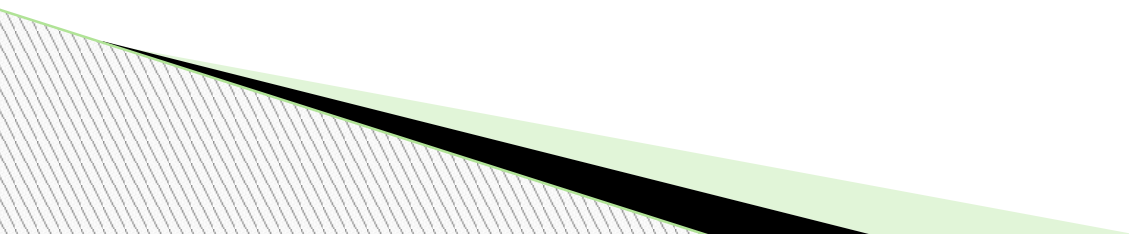
До активів включають основні і обортові засоби, цінні папери, капітальні та інші витрати, кошти та кошти в розрахунках.

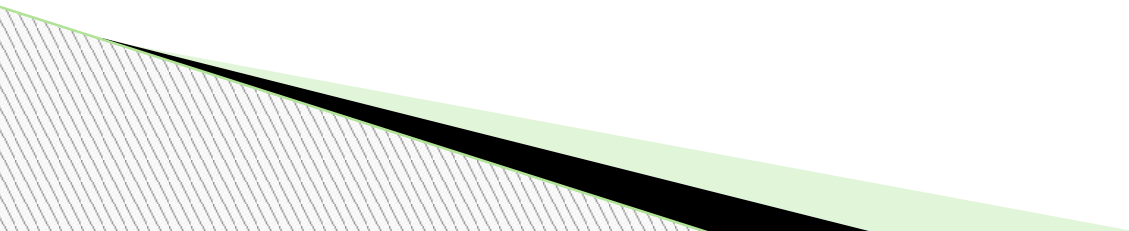
Аналіз наявності, складу, структури майна (капіталу) та його динаміки забезпечується шляхом побудови аналітичної таблиці. При цьому в якості джерела використовують бухгалтерський баланс.

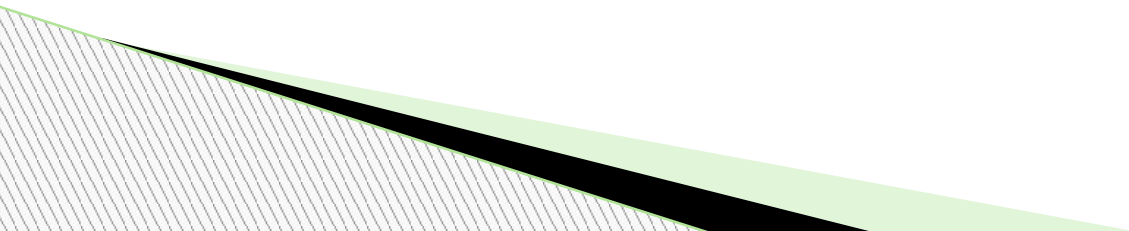
Оцінку активів здійснюють на основі поділу їх на довгостроковий капітал та іммобілізовані засоби (найменш ліквідні), а також мобільні засоби (найбільш ліквідні) – поточні активи.

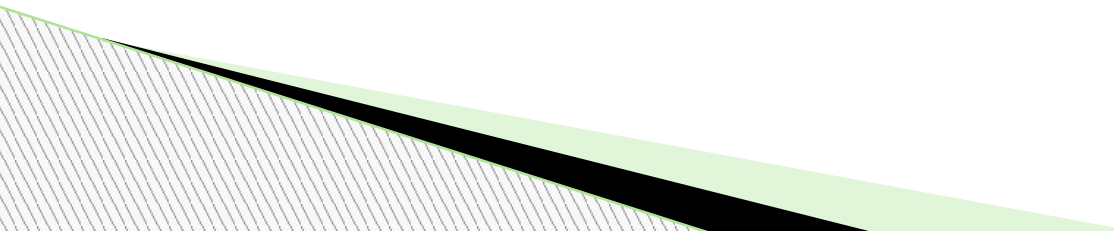
В першу групу активів включають основні засоби і незавершені капітальні вкладення, нематеріальні активи, а також довгострокові фінансові вкладення.

Друга група (поточні активи) включає запаси ТМЦ і витрати, а також дебіторську заборгованість, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), готівку.

Основні засоби поділяють на активні та пасивні. **Активні** включають, як правило механізми, машини, устаткування, транспортні та інші засоби, що приймають безпосередню участь у технологічному процесі операційної діяльності. **Пасивні** – створюють умови для виробничого процесу.

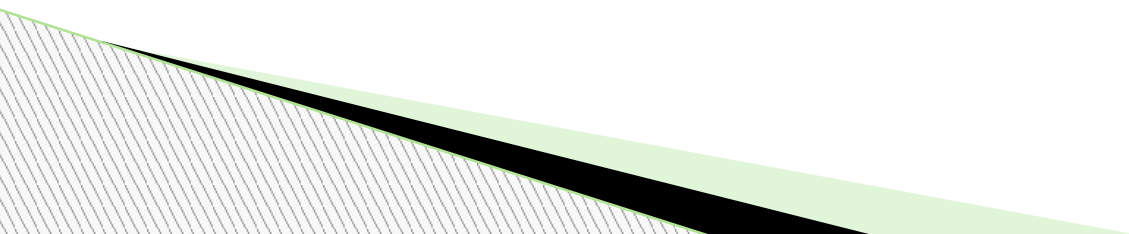

В процесі проведення аналізу активів їх класифікують таким чином:

Класифікаційні ознаки	Види активів
1. За формою функціонування	<ul style="list-style-type: none"> • Матеріальні • Нематеріальні • Фінансові
2. За характером участі в господарському процесі	<ul style="list-style-type: none"> • Необертові (довгострокові) • Обертові (короткотермінові)
3. За характером джерел формування	<ul style="list-style-type: none"> • Валові • Чисті
4. За характером володіння	<ul style="list-style-type: none"> • Власні • Орендовані • Залучені
5. За характером обслуговування	<ul style="list-style-type: none"> • Операційні • Інвестиційні
6. За рівнем ліквідності	<ul style="list-style-type: none"> • Абсолютно ліквідні • Високоліквідні • Середньоліквідні • Неліквідні

Оцінка активів підприємства забезпечується завдяки застосуванню певної бази, в складі якої виділяють: історичну собівартість, поточну собівартість, вартість реалізації та теперішню вартість.

Історична собівартість визначається загальною сумою сплачених грошових коштів (еквівалентів) або за справедливою вартістю компенсації, виданої щоб їх придбати (на момент придбання).

Поточна собівартість оцінюється за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка могла би бути сплачена у випадку придбання наявного або еквівалентного активу на даний момент часу.

Вартість реалізації оцінюється сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку може отримати підприємство на даний момент завдяки реалізації активів в процесі звичайного продажу.

Теперішня вартість – це дисконтна вартість майбутніх надходжень грошових коштів в умовах звичайної діяльності.

З метою оцінки якісних змін активів в практиці фінансового аналізу застосовують горизонтальний та вертикальний напрями аналізу.

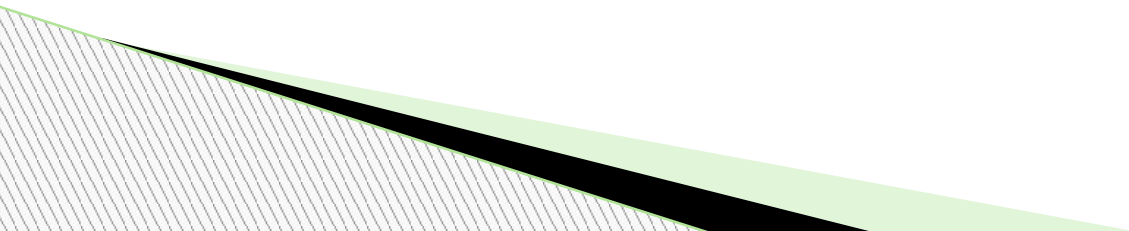
Горизонтальний – дає можливість оцінити абсолютні зміни в розрізі кожної статті балансу, а також темпи зростання.

Вертикальний аналіз використовують для оцінки структури майна та його джерел. При цьому будують аналітичні таблиці.

3.2. Аналіз необертових активів

Необертові активи (основний капітал) підприємства – сукупність усіх майнових прав, які належать суб'єкту діяльності, тобто основні засоби, нематеріальні активи, обігові кошти.

Необертові активи (основні засоби) розміщуються в першому розділі активу балансу. Приналежність того чи іншого активу до складу основних засобів регулюється за допомогою встановлених критеріїв.

Відповідно до Постанови Кабміну України “Про внесення змін і доповнень” до Державної програми переходу України на міжнародну систему обліку і статистики в Україні введено Класифікатор основних засобів поділу їх на три групи:

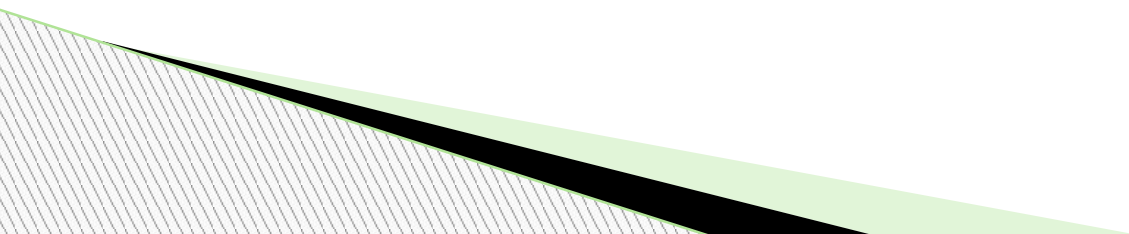
I-ша, будівлі, споруди, передавальні пристрої;

II-га, автомобільний транспорт, прилади та інструмент, меблі та ін.

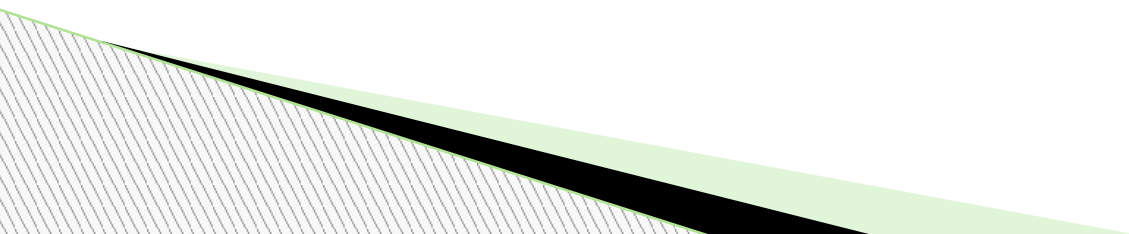
III-я, будь – які інші основні засоби, не включені до I та II груп.

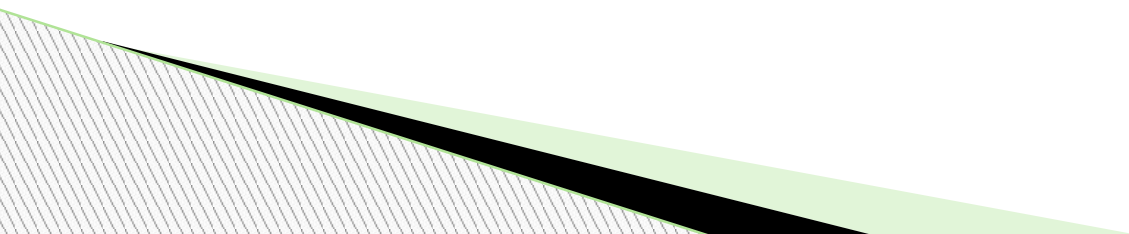
Основні засоби в процесі використання зношуються. Розрізняють фізичний та моральний знос, які, в свою чергу мають ще по дві форми. Зокрема, знос основних засобів у результаті їх використання – перша форма фізичного зносу. Зношення, що є результатом бездіяльності, під впливом сил природи – друга форма зносу.

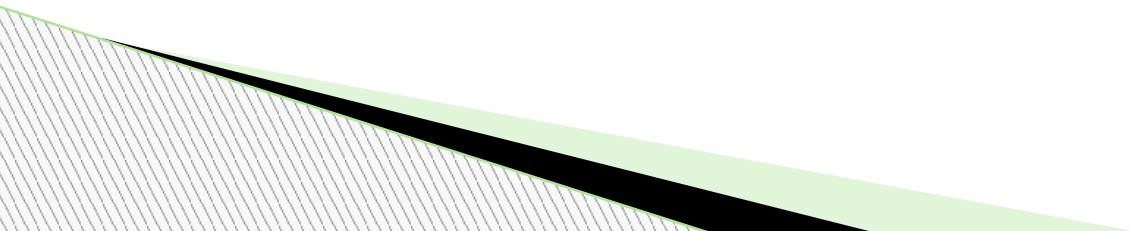
Фізичний знос відшкодовується завдяки проведенню ремонтів за рахунок коштів амортизаційного фонду, які належать до власного капіталу підприємства. Крім цього основні засоби можуть відновлюватись за рахунок зовнішніх джерел.

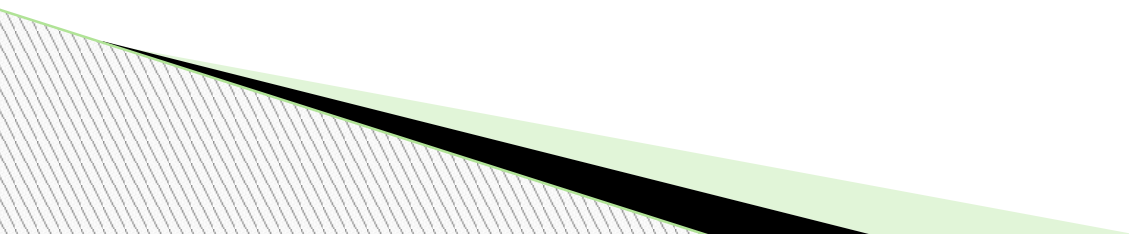
В практиці фінансового аналізу основний капітал обліковується у натуральних показниках та вартісній оцінці. Основні засоби при постановці на баланс обліковуються по первісній вартості, яка включає загальний підсумок усіх витрат на купівлю. Будівництво, виготовлення за мінусом ПДВ та інших податків, які відшкодовуються.

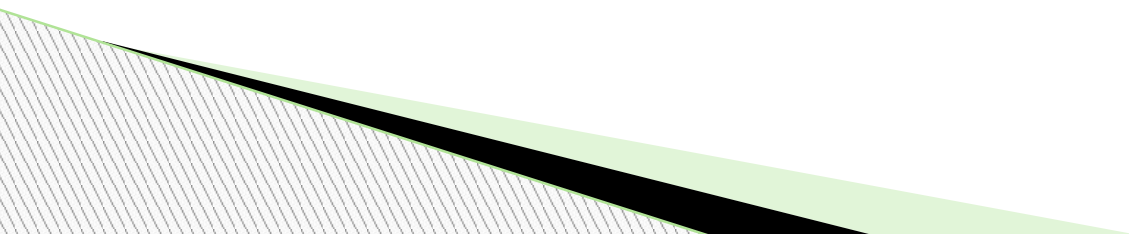
Залишкова вартість основних засобів визначається як різниця між їх балансовою вартістю і сумою зносу. Первісну та відтворювальну вартість основних засобів називають балансовою вартістю.

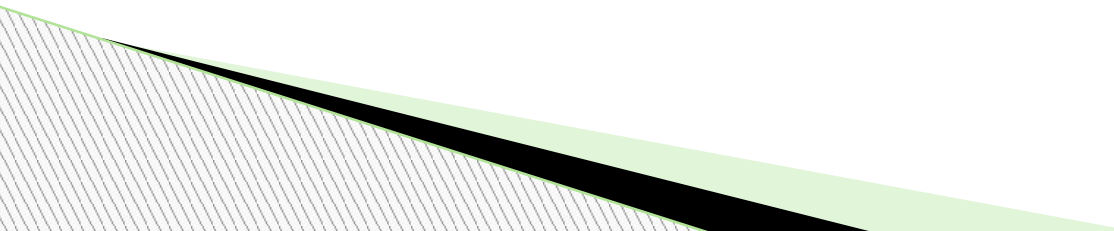
Особливо важливе значення в процесі фінансового аналізу відводиться оцінці нематеріальних активів, які втілюють у собі вкладання грошових коштів в нематеріальні активи. Важливим є оцінка вартості нематеріального активу.

Справедлива вартість нематеріального активу – це еквівалент, який може бути використаний для операцій придбання, обліку. Продажу, що здійснюється між зацікавленими сторонами.

Незавершене будівництво оцінюється сумою інвестицій, що вкладені в нього. Його вартість дорівнює сумі фактичного здійснення затрат на його проведення.

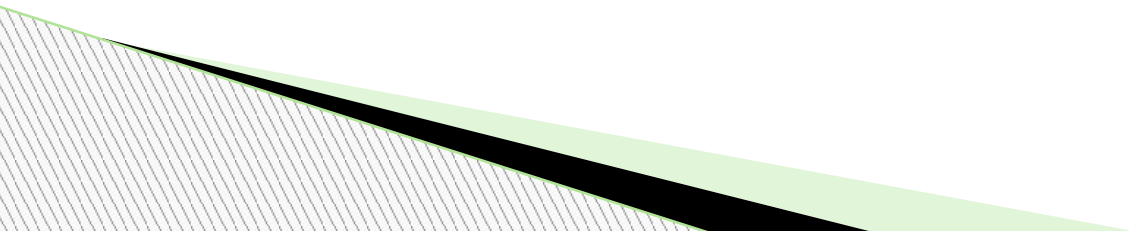
В складі основних засобів у процесі аналізу виокремлюють кваліфіковані й подібні активи.

Кваліфікований актив – це основний засіб, який обов’язково потребує часу для потреб підготовки його до експлуатації або реалізації.

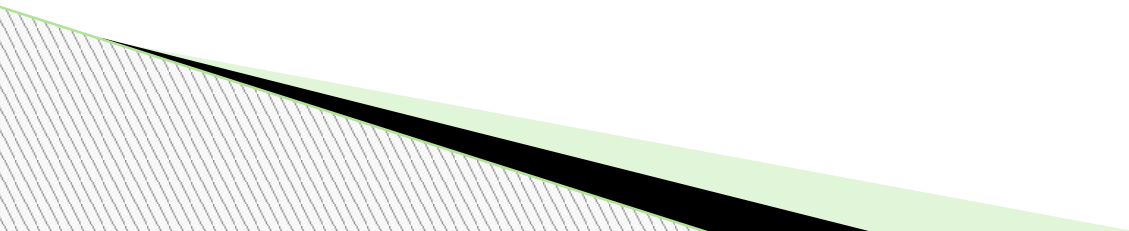
Подібні активи – це засоби, що мають однакове функціональне призначення та подібну справедливую вартість.

До складу необоротних активів включають також довгострокові фінансові інвестиції, довгострокову дебіторську заборгованість, відстрочені податкові активи та інші необоротні активи.

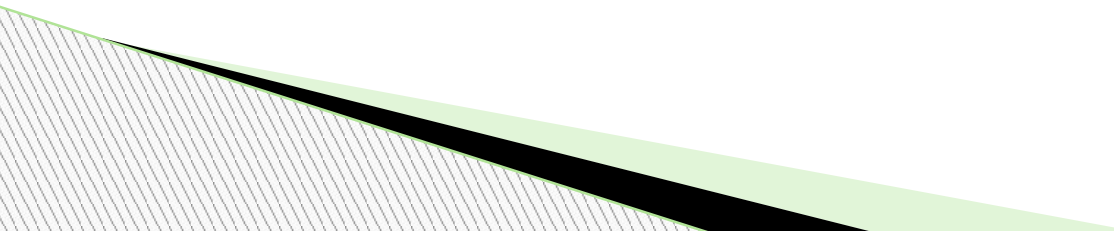

Довгострокові фінансові інвестиції включають обсяг усіх фінансових інвестицій на період більше року, а також ті інвестиції, які не можуть вільно бути реалізовані.

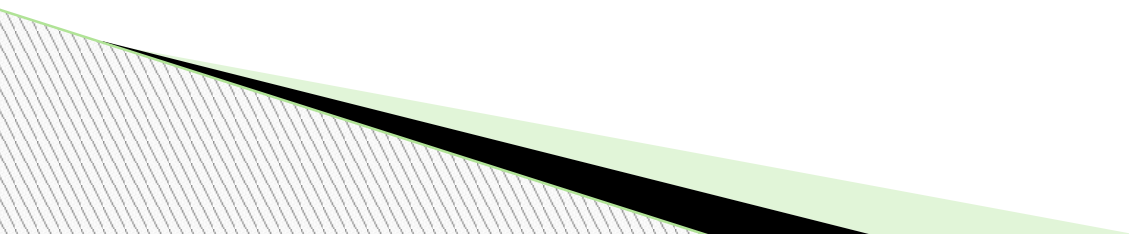

Фінансові інвестиції – це активи, що знаходяться на підприємстві для потреб забезпечення грошових надходжень за рахунок відсотків, дивідендів, паїв тощо. відповідно до методики участі в капіталі балансова вартість фінансових інвестицій спочатку оцінюється за собівартістю, а потім може збільшуватись (знижуватись) залежно від обумовленої частки інвестора в прибутках компанії.

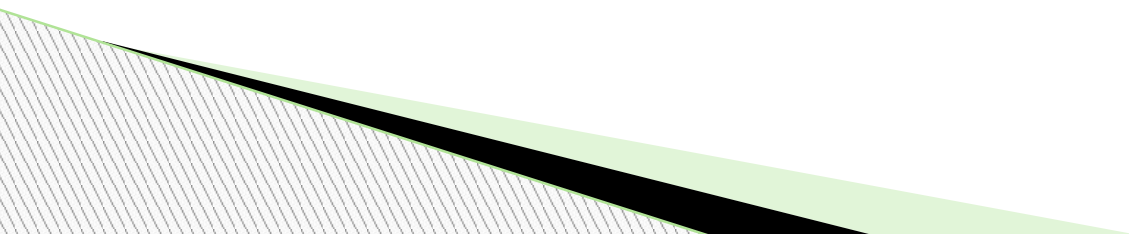
Довгострокова дебіторська заборгованість – це заборгованість підприємству фізичними та юридичними особами, яка буде погашена після 12 місяців з дати балансу. Вона оцінюється за дисконтною вартістю платежів, які будуть повернуті підприємству в рахунок погашення заборгованості.

Відстрочені податкові активи – всі інші необертові активи, які не є нематеріальними активами, основними засобами, довгостроковими фінансовими інвестиціями, довгостроковою дебіторською заборгованістю та відстроченими податковими активами.

Інші необертові активи – всі інші необертові активи, які не є нематеріальними активами, основними засобами, довгостроковими інвестиціями, довгостроковою дебіторською заборгованістю та відстроченими податковими активами.

В процесі фінансового аналізу необертові активи класифікують за:

- а) функціональними видами;
- б) характером участі у відтворювальному процесі;
- в) власністю;
- г) рівнем забезпеченості кредитами під заставу та особливостями страхування.

Необертові активи класифікують також на:

- операційні, інвестиційні, соціальні;
- власні та орендовані;
- рухомі й нерухомі.

Показниками використання основних засобів є фондівіддача та фондомісткість. Перший розраховують шляхом ділення обсягу виготовленої продукції на середньорічну вартість основних виробничих засобів. Фондомісткість – відношення середньорічної вартості основних виробничих засобів до обсягу виготовленої продукції.

Коефіцієнт зносу – відношення суми зносу до первісної вартості основних засобів.

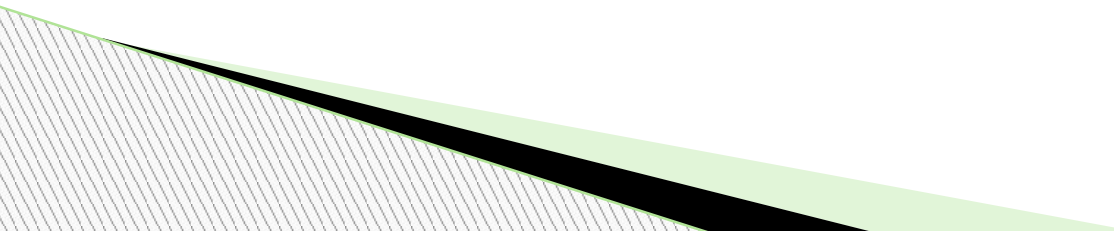
Коефіцієнт придатності – відношення залишкової вартості основних засобів до первісної.

Коефіцієнт амортизації – відношення суми нарахованої амортизації до первісної вартості матеріальних активів.

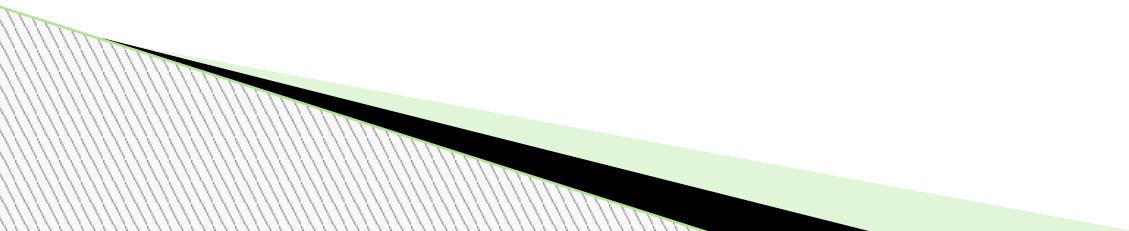
Коефіцієнт вибуття – відношення вартості вибулих операційних необоротних активів до їх загального підсумку на початок періоду.

Коефіцієнт оновлення – відношення вартості введених необоротних операційних активів до загального їх підсумку на кінець аналізованого періоду.

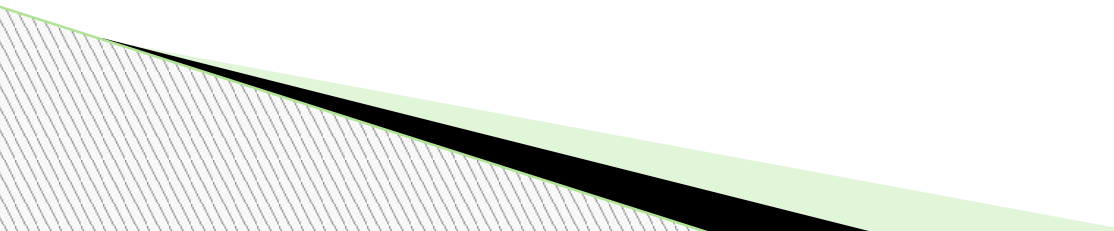
Якісним показником використання необоротних операційних активів є рентабельність. Її розраховують як відношення загального обсягу прибутку, що отриманий за результатами операційної діяльності на середньорічну вартість цієї групи активів.

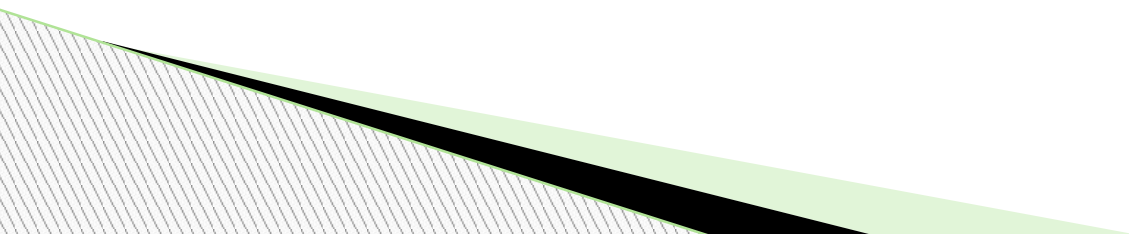
Коефіцієнт виробничої віддачі операційних необертових активів – відношення обсягу реалізації до середньої вартості цієї групи активів.

Якісна характеристика основних засобів оцінюється завдяки розрахунку таких показників:

- питома вага активної частини основних засобів;
  - коефіцієнтів зносу, придатності, оновлення та вибуття;
  - індекса постійного активу;
  - коефіцієнта накопичення зносу;
  - коефіцієнта реальної вартості майна та ін.
-

Індекс постійного активу – відношення вартості необоротних активів до загальної суми власних коштів. Він дає можливість оцінити частку основних засобів та необоротних активів у власних джерелах коштів.

Коефіцієнт реальної вартості майна:

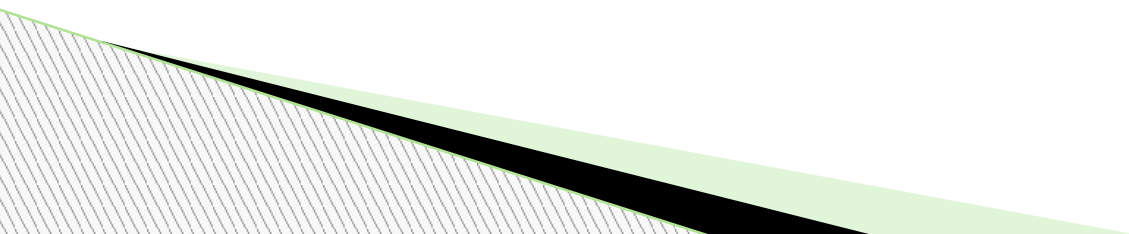
$$K_{p.v.m.} = \frac{OЗз.в.+ВЗ +НВ+МШП}{A},$$

де A – вартість активів підприємства

Норматив зазначеного коефіцієнта коливається в межах 0,5. Якщо значення більше, то забезпеченість підприємства основними засобами вважається оптимальною, і навпаки.

Вважається, що динаміка темпів зростання виручки від реалізації та прибуток повинні випереджувати темпи зростання нематеріальних активів.

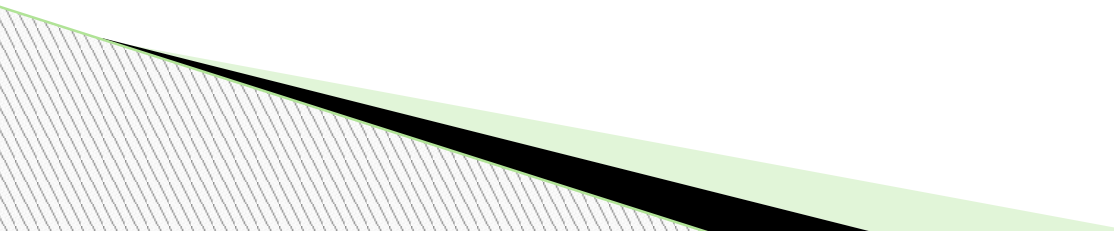
Прибутковість нематеріальних активів – відношення прибутку від реалізації до середньої вартості нематеріальних активів, тобто:

$$R=P/CHA,$$

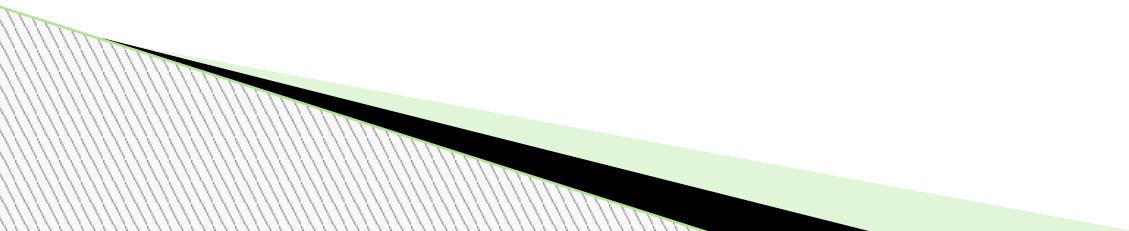
де P – прибуток;

CHA – середня вартість нематеріальних активів.

Завершальним етапом фінансового аналізу майна є розрахунок рентабельності:

- усього майна (капіталу) підприємства;
  - поточних активів;
  - власного капіталу;
  - інвестиції;
  - реалізованої продукції.
-

Рентабельність усього майна – відношення чистого прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства до середньорічної вартості активів.

Рентабельність поточних активів – відношення отриманого фінансового результату від звичайної діяльності до сплати податку на різницю між підсумком балансу і сумою короткострокових зобов'язань.

Рентабельність реалізованої продукції – відношення чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства до обсягу виручки від реалізації продукції.